

Factsheet Kwelderherstelplan Balgzand

Financiering:

Waddenfonds (ministerie van VROM 90%, provincie Noord-Holland 10%)

Planning:

Fase 1 (Kooijhoekschor) aug-okt 2010

Fase 2 (van Ewijcklsuisschor) aug-okt 2011

Opdrachtgever:

Landschap Noord-Holland.

Fase 1 vindt plaats in nauwe samenwerking met HHNK, die werkt aan versterking van de Balgzanddijk.

Kwelderherstelprogramma Waddenzee:

In 2006 is het Kwelderherstelprogramma vastgesteld, dat is ontwikkeld door de samenwerkende natuurbeheerders, de Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers in Groningen, LTO Noord, Waterschap Noorderzijlvest, met bijdragen van Alterra en van Bureau Koeman en Bijkerk. Dit kwelderherstelplan bestrijkt het gebied van de vastelandskust van Groningen, Friesland en Noord-Holland.

Het herstelprogramma is een integraal plan, waarin de nadruk met name op verbetering van de natuurkwaliteiten ligt:

- ~ Een groter areaal aan natuurlijke kwelders.
- ~ Een grotere natuurlijke morfologie en dynamiek, waaronder natuurlijke afwateringspatronen van kunstmatige kwelders, op voorwaarde dat de huidige oppervlakte niet wordt verkleind.
- ~ Een verbeterde natuurlijke vegetatiestructuur van kunstmatige kwelders, inclusief de pionierzone.
- ~ Gunstige omstandigheden voor trekkende en broedende vogels.

Het Kwelderherstelplan Balgzand maakt onderdeel uit van dit integrale plan.

Balgzand:

Balgzand is een ca 7.800 ha groot waddengebied in het meest zuidwestelijke deel van de Waddenzee, gelegen tussen Den Helder en het voormalige Waddeneiland Wieringen (zie afbeelding 1.1). Het wordt gekenmerkt door (hoge) natuurwaarden en de ligging in de Staatsmonumenten Waddenzee I en II en het Natura 2000-gebied (N2000-gebied) Waddenzee. De delen in beheer van Landschap Noord-Holland liggen over een lengte van ca 10 km langs de zuidwestelijke oever van Balgzand, ten zuidoosten van Den Helder. Ze hebben een totale oppervlakte van ca 750 ha.

Het wad van Balgzand staat erom bekend dat het zeer voedselrijk is. Om deze reden trekt het – met name tijdens de trektijd – extreem veel vogels aan.

In de nazomer, herfst en winter verblijft soms tot zo'n 80% van de Nederlandse Kanoetstrandlopers, bijna 60% van de Scholeksters en bijna 70% van de Kluten hier.

In het kader van de Vogelrichtlijn is het gebied aangewezen voor 10 soorten. Dat betekent dat er op enig moment meer dan 1% van de Europese populatie hier aanwezig is.

Voor broedvogels is het gebied van belang voor onder meer Kluut, Kokmeeuw en Visdief, waarvan respectievelijk 3, 4 en 9% van de Nederlandse populatie broeden op dit relatief kleine kwelderareaal.

Door de aanleg van de Balgzanddijk (1986 CHECK), is een deel van de schorren in het Balgzand verloren gegaan. Onder andere het westelijk gelegen Kooijhoekschor is in areaal afgenomen. Als compensatie is het van Ewijcklsuisschor aangelegd, ook wel het compensatieschor genoemd.

Afslag van areaal buitendijkse kwelders in het Balgzand

Het huidige areaal buitendijkse kwelders is klein en de natuurlijke afslag overtreft de natuurlijke aangroei. Met het verdwijnen van de schorren, verdwijnt ook het broed- en rustbiotoop van deze grote aantallen vogels.

Waar elders veel vogels binnendijks een rustplaats vinden bij hoog water, zijn deze mogelijkheden in de kop van Noord-Holland minimaal. Vogels zijn bij vloed dus aangewezen op de steeds kleiner wordende oppervlakte buitendijkse hoogwatervluchtplaatsen (HVP).

Ook neemt door de afslag het areaal aan buitendijks broedgebied af, waardoor soorten als Lepelaar, Kluut en Visdief steeds minder plaats krijgen.

Kwelderherstelplan Balgzand

Om bovenstaande ontwikkelingen te stoppen, worden herstelmaatregelen uitgevoerd aan twee schorren. De werkzaamheden vinden plaats aan het "Kooyhoekschor" en het "Van Ewijksluis-schor". Landschap Noord-Holland (LNH) heeft het plan opgevat de schoroppervlakte terug te brengen naar de oorspronkelijke situatie bij aanleg rond 1984.

Bij de verdediging van de schorren wordt rekening gehouden met de natuurlijke dynamiek van de Waddenzee. Juist het telkens verplaatsen van geulen, zandplaten en dergelijke, is één van de belangrijke natuurlijke processen in de Waddenzee. De in het gebied aanwezige kwelders zijn, zoals alle kwelders onderhevig aan processen van afbraak en opbouw.

Het doel van dit project is dan ook niet om deze specifieke schorren te behouden tot in de eeuwigheid. In tegendeel, ook hier is het van belang dat de dynamische processen in het Waddengebied haar gang kunnen blijven gaan. Het *werkelijke* doel van dit project is om duurzaam een voldoende areaal aan hoge schorren te behouden. Momenteel slaan de hoge schorren sneller af dan dat zij gevormd worden vanuit de natuurlijke opslibbing. Zonder beschermingsmaatregelen zal het areaal aan hoge schorren snel afnemen. Met het herstelproject wordt een overbrugging gemaakt naar de tijd dat er op natuurlijke wijze nieuwe, hoge schorren kunnen ontstaan.

De verdediging van beide schorren vindt plaats met natuurlijke, zachte materialen. Voor de schorren wordt een lage kade van klei aangelegd, die op haar beurt beschermd gaat worden door rijshouten dammen. De bedoeling is dat de schorren minimaal voor een periode van 20 jaar blijven liggen.

Er wordt gebruikt gemaakt van een kleisoort die heel erosiebestendig is (erosieklasse 1, ook wel gebruikt bij dijkverzwarringsprojecten). Tussen de kleidijk en het schor wordt aangevuld met zand. Er zal ongespoeld zeezand toegepast worden, waardoor het zoute karakter van de schorren bewaard blijft.

Voor de eerste fase, het Kooijhoekschor, wordt ca. 8.500,- m3 klei aangevoerd en 3.500m3 zand. Er worden 11 rijshouten dammen aangelegd van ieder 50 meter.

Samenwerking met HHNK

HHNK werkt in dezelfde periode aan versterking van de Balgzanddijk. Beide werken worden met opzet in dezelfde periode uitgevoerd. Hierdoor wordt de periode waarin verstoring plaatsvindt op het wad, tot een minimum beperkt.

Doordat de werken tegelijkertijd worden uitgevoerd, kunnen er logistieke problemen ontstaan in de aan- en afvoerroutes. Daarom is besloten om beide werken in 1 bestek te zetten, waardoor onderlinge afstemming tussen beide werken optimaal kan plaatsvinden.

Niet alleen heeft de samenwerking een logistiek voordeel. HHNK en LNH hebben beiden eigen, specialistische kennis. Door die in dit project aan elkaar beschikbaar te stellen, kunnen beslissingen snel genomen worden en wordt er effectief gewerkt.

Het totale werk (fase 1 kwelderherstel en dijkversterking) is aanbesteed aan aannemer de Vries & van de Wiel uit Schagen.